

Crna Gora
Ministarstvo finansija i socijalnog staranja

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 09-12-040/22-4063/2

Podgorica, 24.02.2022. godine

MINISTARSTVO EKONOMSKOG RAZVOJA

-n/r ministra, gospodina mr Jakova Milatovića -

Poštovani gospodine Milatoviću,

Povodom inoviranog Predloga strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine sa Akcionim planom, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst inoviranog Predloga strategije i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Na osnovu podataka koje ste dostavili u Izvještaju o analizi uticaja propisa u dijelu procjene fiskalnog uticaja, za realizaciju Akcionog plana Strategije za period 2022-2025. godine biće potrebna finansijska sredstva u iznosu 32.223.673,65 €, čije se finansiranje predviđa iz Budžeta Crne Gore, budžeta lokalnih samouprava i iz donatorskih sredstava (EU fondovi, IPA sredstva i dr.).

Dostavljenim RIA obrascem navedeno je da su kroz Akcioni plan za postizanje operativnih ciljeva u 2022. godini predviđeni troškovi u iznosu od 27,04 mil.€, od čega se iznos od 24,00 mil.€ odnosi na finansiranje iz Kapitalnog budžeta.

Takođe, kroz Akcioni plan za postizanje operativnih ciljeva u 2022. godini predviđena su sredstva u okviru tekućeg budžeta u iznosu od 2.000.090,00 € kod potrošačke jedinice Ministarstvo ekonomskog razvoja, dok se iz donatorskih izvora predviđa iznos od 1.045.000,00 €. Nadalje, u dostavljenom Izvještaju o analizi uticaja propisa, navedeno je da za realizaciju Akcionog plana za 2023-2025. godine, potrebno obezbijediti 5.176.000,00 € iz Budžeta Crne Gore.

Uvidom u Akcioni plan za postizanje operativnih ciljeva u okviru Operativnog cilja 2: Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura, utvrđeno je da je uvršteno 16 prioriternih infrastrukturnih projekata Crne Gore, koji se odnose na unapređenje turističke infrastrukture na sjeveru Crne Gore, čija je implementacija planirana kroz kapitalni budžet Crne Gore za 2022. godinu u iznosu od 17,00 mil. €, dok ukupna procijenjena vrijednost datih projekata iznosi 222,07 mil. €.

Shodno tome, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, sa aspekta Direktorata za investiciono razvojne projekte, nema primjedbi na inovirani Predlog strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine.

Imajući u vidu da su kao nosioci aktivnosti prepoznati budžetski korisnici, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja predlaže da se prije svega polazi od principa finansijske održivosti koji podrazumijeva da se prilikom implementacije aktivnosti, koje proizilaze iz Akcionog plana Strategije za period 2022-2025. godinu, poštuju fiskalna ograničenja definisana godišnjim budžetskim okvirom. Takođe, ukazuje da je neophodno da nosioci aktivnosti, koji su prepoznati kao budžetski

korisnici, opredjeljivanje sredstava za implementaciju *Predloga strategije razvoja turizma do 2025. godine, s pratećim Akcionim planom*, usklade sa sredstvima predviđenim Zakonom o budžetu Crne Gore za 2022. godinu, dok će opredjeljivanje sredstava za naredne fiskalne godine, biti predmet razmatranja prilikom pripreme budžeta u narednom periodu.

Takođe, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja predlaže da se intenziviraju aktivnosti kako bi se što veći iznos sredstava potrebnih za implementaciju Strategije razvoja turizma do 2025. godina finansirao iz donacija, u cilju rasterećenja budžetske potrošnje.

S poštovanjem,

MINISTAR
mr Milojko Spajić

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

Ministarstvo ekonomskog razvoja

NAZIV PROPISA

Predlog strategije razvoja turizma u Crnoj Gori 2022 -2025. godine sa Akcionim planom

1. Definisane probleme

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Strategija razvoja turizma u Crnoj Gori 2022-2025. godine sa Akcionim planom, predstavlja krovni strateški dokument u oblasti turizma kojim se definiše njegov dalji razvoj baziran na načelima i principima održivosti, zatim na premisama "zelenog", "pametnog" i inkluzivnog rasta uz primjenu digitalizacije i novih tehnoloških dostignuća. Strategija obuhvata informacije o relevantnim pitanjima i izazovima koje je neophodno riješiti u predstojećem periodu kako bi se stvorili preduslovi za što kvalitetniju turističku valorizaciju prirodnih i stvorenih potencijala Crne Gore.

Predmetnim dokumentom definiše se strateški cilj u pravcu čije realizacije će se, u okviru Akcionim planom utvrđenih operativnih ciljeva i mjera, sprovođiti aktivnosti za koje su precizirani nosioci realizacije i njihovi partneri, zatim rokovi, iznosi i izvori finansijskih sredstava (Budžet Crne Gore, EU i IPA fondovi, donatorska sredstva), kao i indikatori implementacije istih.

Strategijom treba da se riješe sledeći problemi: nezadovoljavajuće stanje turističke infra i supra strukture, saobraćajne i energetske infrastrukture, vodosnabdijevanja, pitanje odlaganja, separacije i reciklaže otpada, nerealizovani investicioni projekti, regionalna neujednačenost turističke ponude, izražen stepen sezonalnosti i visok udio "sive" zone u poslovanju privrede, nezadovoljavajući nivo kvaliteta kadra u turizmu, neadekvatan, neažuran i nepotpun obuhvat statističkih pokazatelja turističkog prometa, nezadovoljavajući odnos osnovnih i komplementarnih smještajnih kapaciteta i nedovoljan broj visoko-kvalitetnih hotelskih objekata, kao i ograničen učinak promotivno - marketinških aktivnosti.

Analizom stanja u turizmu, urađenom kroz model "drvo problema", identifikovani su glavni uzroci navedenih problema: ekonomska regionalna neujednačenost, neadekvatna zakonska rješenja i sistemska ograničenja, nedovoljno razvijeno javno – privatno partnerstvo, neadekvatna zakonska rješenja i inspekcijски nadzor nad primjenom zakonskih obaveza, prekomjerna izgradnja stambenih objekata na Primorju, nedovoljna ulaganja u razvoj sjevernog regiona, nizak nivo svijesti o značaju turizma, neadekvatno upravljanje destinacijom na državnom i lokalnom nivou.

Rješavanjem prepoznatih ključnih problema u turizmu, koji se ogledaju u izraženoj sezonalnosti, regionalnoj razvojnoj neuravnoteženosti, neadekvatnom kvalitetu usluge (sa aspekta kadra i kapaciteta) i velikom udjelu "sive" ekonomije, kroz model "drvo rešenja" utvrđen je strateški cilj, koji će se realizovati implementacijom operativnih ciljeva, odnosno mjera i aktivnosti u okviru njih.

Operativni ciljevi definisani su u pravcu prevazilaženja prepoznatih uzroka problema, i odnose se na: unapređenje institucionalnog okvira uz jačanje inspekcijских službi; unapređenje infra i supra strukture; unapređenje kvaliteta smještajnih kapaciteta; unapređenje kvaliteta i diversifikaciju turističkog proizvoda; razvoj ljudskih resursa i unapređenje znanja i vještina; zatim na primjenu digitalizacije, inovativnih rešenja i novih tehnologija u turizmu uz razvoj destinacijskog menadžmenta i efikasnog marketinga.

Operativnim ciljevima definisan je pravac razvoja koji se želi ostvariti i aktivnosti koje je potrebno sprovesti do 2025. godine, kako bi se realizovao zacrtani strateški cilj.

Oštećeni subjekti su mikro, mala i srednja preduzeća u sektoru turizma čije se poslovanje ne odvija u zadovoljavajućem okruženju, odnosno u adekvatnom institucionalnom okviru. S tim u vezi, realizacijom aktivnosti koje su definisane Akcionim planom preduzećima će se obezbjediti povoljniji poslovni ambijent

a sve u pravcu podizanje nivoa konkurentnosti njihove ponude, tj. turističkog proizvoda.

Ukoliko se Strategija ne bi donijela, nezadovoljavajuće stanje u turizmu se neće riješiti na adekvatan način i turistička privreda ne bi mogla da u punoj mjeri i na pravi način ostvaruje svoje poslovne aktivnosti.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Turizam je jedna od prioritarnih privrednih grana u Crnoj Gori s obzirom na prirodne potencijale za njegov dalji razvoj i komplementarnosti sa gotovo svim ostalim privrednim djelatnostima, kao i zbog njegove izvozne komponente, odnosno činjenice da, u prosjeku na godišnjem nivou, oko 90% turističkog prometa ostvaruju inostrani turisti.

Analize stanja u sektoru turizmu tokom prethodnog perioda ukazale su na brojna ograničenja bržem razvoju koji su osnovni uzrok i dalje prisutnog kratkog perioda poslovanja turističke privrede u toku godine kao i disbalansa turističke ponude između primorskog i sjevernog regiona države, odnosno postojanje tri glavne "koncentracije" koje treba smanjiti u narednom periodu:

1. 95% ostvarenja turističkog prometa /noćenja i prihoda/ na primorju,
2. 75% ostvarenja turističkog prometa /noćenja i prihoda/ u ljetnjim mjesecima i
3. 70% udjela individualnog /privatnog/ smještaja u ukupnim kapacitetima.

U cilju prevazilaženja navedenog stanja i stvaranja preduslova za što efikasniji razvoj turizma, smjernice budućih aktivnosti se odnose na: unaprijeđenje kvaliteta ponude, diverzifikaciju turističkog proizvoda i na razvoj hotela i sličnih kapaciteta, a sve uz poštovanje principa održivosti uz primjenu uspješnog i odgovornog destinacijskog menadžmenta.

U cilju realizacije strateškog cilja, a na bazi analize i datih smjernica razvoja, prepoznato je 7 ključnih operativnih ciljeva u turizmu, a to su:

- Operativni cilj 1 - Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa;
- Operativni cilj 2 - Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura;
- Operativni cilj 3 - Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta;
- Operativni cilj 4 - Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda;
- Operativni cilj 5 - Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu;
- Operativni cilj 6 - Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu;
- Operativni cilj 7 - Globalno prepoznata turistička destinacija.

Istraživanja pokazuju da uspješne destinacije pružaju posjetiocima iskustva koja zadovoljavaju kako potrebe, tako i njihova očekivanja, a sve u skladu sa pretpostavkama koje brend destinacije garantuje. Destinacije moraju kontinuirano održavati i unapređivati svoje postojeće proizvode, uz stalno ulaganje u nove, ali i u supra i infrastrukturu, kao i u ostale komponente koje doprinose jačanju atraktivnosti i konkurentnosti destinacije.

S obzirom da je turizam tijesno povezan sa ostalim privrednim djelatnostima, cilj Ministarstva ekonomskog razvoja je da Strategija bude koherentna s javnim politikama ostalih sektora jer će na taj način predstavljati uporište za obuhvat i dalju konkretizaciju rješenja, aktivnosti i mjera koje se odnose na sektor turizma u izradi nacionalnih programa.

Strategijom će se na osnovu analize stanja definisati ključne mjere i ciljevi za dalji i intenzivniji razvoj turizma u Crnoj Gori, aktivnosti i indikatori uspjeha, način praćenja sprovođenja strateškog dokumenta, način izvještavanja i evaluacije i druga pitanja od značaja za realizaciju strateških ciljeva.

Predloženim propisom, obezbijediće se sveobuhvatne informacije o svim relevantnim pitanjima koje je neophodno riješiti u budućem periodu kako bi se stvorili preduslovi za unapređenje i dalji razvoj turizma u Crnoj Gori. Predmetni dokument će poslužiti kao osnova za realizaciju dugoročnog razvoja u smislu implementacije predloženih politika razvoja turizma.

Razvoj turizma u narednom periodu biće usmjeren ka obezbjeđenju održivog, inkluzivnog, zelenog i pametnog turizma, sa ciljem kvalitetnog upravljanja resursima, povećanja životnog standarda lokalnog stanovništva i ispunjavanju potreba i očekivanja turista.

Strategijom se utvrđuju glavni programski ciljevi, mjere i aktivnosti u pravcu unapređenja konkurentnosti i ostvarivanja rasta i konzistentnosti ekonomskih efekata od turizma kao strateške razvojne privredne djelatnosti.

Ciljevi definisani Strategijom usklađeni su sa sledećim dokumentima: Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030.godine; Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024., Program ekonomskih reformi 2022-2024. godine, Fiskalna strategija za period 2021-2024.godine, Pravci razvoja Crne Gore 2018-2021. godine, Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014-2020.godine, Industrijska politika Crne Gore 2019-2023. godine, Strategija razvoja saobraćaja 2019-2035., kao i sa drugim razvojnim strateškim dokumentima.

Ministarstvo ekonomskog razvoja pokrenulo je izradu nove Strategije razvoja turizma u Crnoj Gori do 2025. godine sa Akcionim planom, kojom će biti predstavljene mogućnosti daljeg razvoja turizma, vodeći računa o načelima održivosti, usklađenosti, potencijalima, razvojnim potrebama i zahtjevima privrede i domaćeg i inostranog tržišta.

Prilikom izrade Strategije uzeti su u obzir i savremeni trendovi na međunarodnom tržištu, okolnosti uzrokovane pandemijom koronavirusa, kao i zdravstveno – epidemiološka situacija.

Čini se da je pravi trenutak da se, pored oporavka u turizmu, pažnja posveti i kreiranju novog razvojnog i upravljačkog modela. S tim u vezi, Strategijom razvoja turizma u Crnoj Gori 2022-2025. godine s Akcionim planom definisani su pravci razvoja turizma uz razvoj konkurentnosti i kvalitetnijeg pozicioniranja Crne Gore na globalnoj turističkoj mapi. Poboljšanje nivoa konkurentnosti na međunarodnom turističkom tržištu ostvaruje se kroz originalnost/osobenost i kvalitet pojedinih segmenata ponude. Karakteristike Crne Gore, koje se ogledaju u povoljnoj geografskoj poziciji, tj. blizini većim evropskim centrima, te brojnim prirodnim i kulturnim raznolikostima skoncentrisanim na relativno malom prostoru, omogućavaju da turistički proizvod Crne Gore bude atraktivan za veliki broj emitivnih turističkih tržišta sa kojih se putuje tokom čitave godine.

Akcionim planom definisane su ključne mjere/aktivnosti kao i njihovi nosioci, rokovi koji ih prate i finansijski okvir za realizaciju.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Turistički proizvod je vrlo kompleksan i na direktan i indirektan način povezan sa proizvodima ostalih privrednih djelatnosti. To dalje implicira veliki broj stejkholdera uključenih u njegovo formiranje, čime se njihovo sinergijsko i koordinirano djelovanje postavlja kao imperativ. U kontekstu implementacije strategije, potrebno je razmotriti mjesto i ulogu zainteresovanih aktera (stejkholdera), koji će imati ključnu ulogu u ovom procesu, i od kojih će u najvećoj mjeri zavisiti uspjeh u dostizanju definisanih ciljeva u narednom periodu. Kako bi se turizam u Crnoj Gori adekvatno razvijao, Crna Gora mora dodatno da unapređuje politike za zaštitu životne sredine, standardizaciju u raznim oblicima organizacija i poslovanja, kao i kroz bolju primjenu zakona, kako bi se ojačala reputacija Crne Gore kao poželjne turističke destinacije. Kroz implementaciju standarda u poslovnom ambijentu, neminovno je da se mora raditi na samom podizanju nivoa svijesti zaposlenih, što bi doprinijelo daljem privlačenju turista kao i obezbjeđenju visokog stepena njihove sigurnosti.

U okviru analize ključnih problema i barijera kod turizma u Crnoj Gori, izdvojene su osnovne karakteristike turizma: visoka sezonalnost i uvozna zavisnost turizma, kratka ljetnja sezona, ograničena ponuda i niske prosječne cijene, regionalna neujednačenost, siva ekonomija.

Utvrđivanje načina za rješavanje prepoznatih problema, bili su osnov za utvrđivanje Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine, dok će implementacija aktivnosti definisanih Akcionim planom ubrzati, ne samo turistički već ukupni privredni razvoj države.

Nije prihvatljiva "status quo" opcija, jer predložena opcija rješava detektovane probleme.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

- Turizam predstavlja stratešku privrednu granu crnogorske ekonomije. Kako bi se razvojem turizma obezbijedilo povećanje zaposlenosti, podizanje nivoa životnog standarda i uravnoteženiji regionalni razvoj, Vlada Crne Gore opredijeljena je za kontinuirani održivi razvoj turizma, sa fokusom na efikasno korišćenje resursa, uz promociju Crne Gore kao zelene, održive i odgovorne turističke destinacije. U kreiranju strateškog pristupa važno je poštovati i ustavno određenje da je Crna Gora ekološka država, kao i okvir dat donošenjem Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine, kojom su prenešeni principi održivosti iz Agende 2030 u nacionalne okvire.
- Crna Gora je prepoznata kao zemlja bogata prirodnim raznolikostima na malom prostoru, zemlja kontrasta Sjevera i Juga, sa 5 nacionalnih parkova, 5 UNESCO zaštićena dobra, 6 parkova prirode, dva proglašena morska zaštićena područja, 3 Ramsar područja i brojnim jezerima, sa bogatim kulturno-istorijskim i multikulturalnim nasljeđem, autentičnom gastronomijom, i dr.
- I pored ostvarenog napretka u kvantitativnom smislu u sektoru turizma u prethodnom periodu, taj napredak se nije odvijao u skladu sa principima održivosti i očuvanja prirodne sredine i resursa, što predstavlja glavni cilj ove Strategije, koja uključuje i adekvatnije pozicioniranje Crne Gore kao turističke destinacije. Mjere i aktivnosti definisane Strategijom usmjerene su ka smanjenju sezonalnosti i regionalnog disbalansa, poboljšanju iskustva turista, povećanju broja smještajnih kapaciteta visoke kategorije, kao i malih smještajnih objekata u srednjem i sjevernom regionu, poboljšanju saobraćajne dostupnosti destinacije, daljoj diverzifikaciji proizvoda i usluga, inovativnim rešenjima i primjeni savremenih tehnologija, intenzivnijoj i ciljanoj promociji turističke ponude, smislenijoj i intenzivnijoj saradnji između turističkih poslenika i javnog sektora, sve u korelaciji sa strateškim ciljevima Vlade Crne Gore.
- Za postizanje boljih rezultata u sektoru turizma, ključna je diverzifikacija proizvoda, koja se postiže kroz kontinuirani rad na korišćenju svih prirodnih i stvorenih potencijala koje ima Crna Gora. Diverzifikacijom će proizvod prevazići granice ponude "sunca i mora", kako se najčešće percipira naša destinacija, a to će rezultirati produženjem trajanja turističke sezone i izbalansiranim regionalnim razvojem, smanjenjem pritiska na obalu uz poštovanje principa održivog razvoja regionalnih razvoja. Turizam, kao dominantna razvojna grana Crne Gore ključan je u ostvarenju ekonomske stabilnosti Crne Gore. U bitnom uzrokuje dalji razvoj drugih privrednih grana, a u najvećoj mjeri poljoprivrede i prehrambene industrije, transporta, trgovine, građevinarstva. Korelacija sa ostalim sektorima biće uporište za širi obuhvat i dalju konkretizaciju razvojnih planova, aktivnosti i mjera koje se odnose na cjelokupnu privredu.
- U pripremu dokumenta bio je uključen širi krug nosilaca aktivnosti, na lokalnom i državnom nivou - nadležna ministarstva i druge institucije sa javnim ovlaštenjima, akademska zajednica, Nacionalna turistička organizacija Crne Gore i lokalne turističke organizacije, turistička privreda, Privredna komora Crne Gore, NVO sektor, ali i međunarodni akteri poput UN Svjetske turističke organizacije /UNWTO/, Svjetske banke, Evropske banke za obnovu i razvoj /EBRD/, Njemačke razvojne pomoći (GIZ) i UN programa za razvoja /UNDP/. U realizaciju mjera iz Akcionog plana će biti uključen širi krug aktera iz javnog i privatnog sektora, jer kroz sinergiju javnog i privatnog sektora, finansijskih institucija, kao i umrežavanja velikog broja aktera, turizam će nastaviti da bude strateška grana Crne Gore ili jedna od njih, obezbjeđujući otvaranje novih radih mjesta i većih prihoda.
- Rješenja predstavljena u Predlogu strategije uticaće na sve nosioce mjera prepoznate Akcionim planom, u najvećoj mjeri na Ministarstvo ekonomskog razvoja kao nadležnog organa za praćenje realizacije aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva, a takođe uticaće i na druge institucije iz javnog sektora, a najvećim dijelom na privredu, poljoprivredu, trgovinu, drvnu i prerađivačku

industriju i saobraćaj. Uspješna implementacija ove Strategije zahtijevaće partnerstvo i zajedničku spremnost svih učesnika u stvaranju turističkog proizvoda, bilo da oni dolaze iz javnog ili privatnog sektora, bilo da su pojedinci ili preduzeća.

- Pozitivan uticaj: evidentno je sve veće interesovanje i motivisanost turista za turističku ponudu u Crnoj Gori, ali i da je za kvalitetnu turističku ponudu neophodno valorizovati postojeće resurse na odgovarajući i održiv način. Održivost destinacija je odlika savremenog turističkog razvoja, dok je visoko izražena sezonalnost odlika neodrživog turizma. Tendencija razvoja cijelogodišnjeg turizma kao i pronalaženje rješenja koje doprinose boljem razvoju društva, u vidu korišćenja prirodnih potencijala i stavljanje istih u funkciju razvoja specifičnih vidova turizma, treba da bude strateški cilj destinacija.
- Produženje trajanja turističke sezone je moguće samo ukoliko postoji diverzifikovana turistička ponuda, odnosno ako destinacija kao ciljani proizvod posjeduje više turističkih segmenata, koji obuhvataju više vrsta turističke potražnje sa ciljem ispunjavanja sve većeg broja zahtjeva za putovanjem u širem vremenskom razdoblju.
- Raznolikost Crne Gore, kako po pitanju prirodnih, socio-kulturoloških, istorijskih i etničkih karakteristika, tako i sa aspekta opredijeljenosti za dalji razvoj turizma, predstavlja snažnu osnovu za razvijanje specifičnih i jedinstvenih vidova turističke ponude.
- Ubrzani pozitivni efekti implementacije Strategije ostvariće se kroz finansijska sredstva koja će biti obezbijeđena, kako iz Budžeta Crne Gore, tako i iz međunarodnih fondova. Pozitivan uticaj predmetnog akta na poslovanje odraziće se u smislu unapređenja ponude, kako sa aspekta portfolio ponude, kvaliteta usluga koje se pružaju širokom spektru potencijalnih korisnika, a s obzirom na predmet dokumenta u krajnjem istu će doprinijeti unapređenju ukupnih privrednih aktivnosti i povećanim finansijskim efektima. Ključni pokazatelji iz izvještaja Svjetskog savjeta za putovanja i turizam (World Travel and Tourism Council - WTTC) za Crnu Goru, koji se odnose na 2019. godinu su sljedeći: ukupni (direktni i indirektni) doprinos sektora turizma i putovanja BDP-u iznosio je 30,9%, ukupni doprinos zaposlenosti bio je 31,9%, a učešće turizma u izvozu iznosilo je 52,6%. Ako se sagledaju podaci za period od 2009. do 2019. godine, može se konstatovati da je broj turista povećan za 119%, broj noćenja za 91%, a ukupno ostvareni prihodi za 92%. Statistike pokazuju i da se preko 90% turističkih posjeta realizuje u primorskoj regiji i uglavnom tokom kratkog ljetnjeg perioda (jun-septembar). Prihodi u turizmu su konstantno bili u porastu, ukoliko se posmatra period zaključno sa 2019. godinom. Centralna banka Crne Gore (CBCG), na kvartalnom nivou procjenjuje prihode u turizmu od inostranih gostiju (koji čine oko 90% ukupnih prihoda), dok Ministarstvo procjenjuje prihode od domaćih gostiju (na nivou od oko 10% ukupnih prihoda). Shodno navedenoj metodologiji obračuna, prihodi ostvareni u 2019. godini veći su za 92% u odnosu na 2009. godinu.
- Crna Gora je zemlja koja se veoma oslanja na međunarodni turizam. Izvoz ostvaren od međunarodnog turizma dostigao je 1,1 milijardu eura u 2019. godini. Tokom poslednjih 5 godina, a prije pandemije COVID-19, prihodi od turizma u Crnoj Gori rasli su prosječnom godišnjom stopom od 10%.
- Pozitivan efekat ogleda se i u doprinosu ostvarenja strateških ciljeva u razvoju turizma a koji se odnosi na smanjenje sezonalnosti u poslovanju odnosno stvaranju cjelogodišnjeg turističkog proizvoda.
- Negativan uticaj: Nema negativnih efekata. Predlog strategije neće izazvati dodatne troškove građanima i privrednim subjektima, niti im izazvati obaveze po pitanju drugih nameta koji bi ugrozili njihovo poslovanje odnosno životni standard. Predviđeni propisi preporučeni ovom Strategijom, neće nametati dodatne obaveze, procedure niti stvarati uslove koji bi otežali poslovanje privrede, već je upravo suprotno, stvaraće se povoljan ambijent za privredu (mikro, mala i srednja preduzeća) u smislu brojnih podsticaja privredi.
- Pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Propisom se podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija kroz brojne podsticaje privredi. Na taj način, direktno se doprinosi većem broju novih radnih mjesta i podizanju nivoa životnog standarda stanovništva.
- Iz dokumenta neće proisteći administrativna opterećenja niti biznis barijere, već su planirane

aktivnosti, najvećim dijelom, usmjerene upravo na otklanjanju istih.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će prosteći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

U pravcu realizacije operativnih ciljeva, Strategijom razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine predviđeno je donošenje Akcionog plana sa mjerama i aktivnostima. Svaka mjera će se realizovati kroz implementaciju aktivnosti, koje su utvrđene kao prioritete. Sve aktivnosti su definisane sa strateškog nivoa, kako za sektor turizma tako i za ostale sektore direktno ili indirektno povezane sa turizmom. Dalja razrada i implementacija pojedinih aktivnosti realizovaće se kroz zasebne programe, odnosno njihove akcione planove, koji su uključeni u predmetni Akcioni plan, a sve u cilju što efikasnije realizacije istog. Tendencija je da se izbjegne "preklapanje" aktivnosti kako na nivou resornog ministarstva, tako i sa aspekta međuresorne saradnje, odnosno Akcioni plan je definisan na način da se vodilo računa o aktivnostima koji su u djelokrugu rada drugih resora a koji su u mnogim segmentima komplementarni sa turizmom. Za utvrđene aktivnosti Akcionim planom su definisani nosioci i partneri aktivnosti, vremenski okvir sprovođenja, kao i njihovi indikatori realizacije sa izvorima provjere, kao i sa iznosima i izvorima finansijskih sredstava za njihovu realizaciju.

Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine s Akcionim planom, tj. njene pojedinačne aktivnosti, biće finansirane iz Budžeta Crne Gore, budžeta lokalnih samouprava, donatorskih sredstava (EU fondovi, IPA sredstva i dr.) i ostalih izvora finansiranja. Kroz Akcioni plan za 2022. godinu za postizanje operativnih ciljeva predviđen je utrošak u iznosu **27.047.673,65€**, od čega se **88,74%** sredstava (**24.002.583,65€**) odnosi na investicione projekte planirane u okviru Kapitalnog budžeta za 2022. godinu; **7,39%** (**2.000.090,00€**) iz tekućeg budžeta za 2022. godinu i **3,87%** (**1.045.000,00€**) iz donatorskih izvora (Program Interreg IPA CBC Italy, Albania, Montenegro, Interreg Med Program i potencijalni drugi donatorski izvori). Napominjemo, da je za određeni broj aktivnosti predviđen iznos i izvor finansijskih sredstava, dok će za preostali dio aktivnosti finansijski okvir za njihovu realizaciju biti definisan u postupku izvještavanja o realizaciji Akcionog plana za 2022. godinu i pripremanja Akcionog plana za naredni period.

Za realizaciju okvirnog Akcionog plana za period **2023-2025.** godine, prema sada dostupnim informacijama, potrebno je obezbijediti **5.176.000,00€** iz Budžeta Crne Gore, što znači da ukupna potrebna sredstva za realizaciju Strategije iznose **32.223.673,65€**.

Međunarodne finansijske obaveze Ministarstva u oblasti turizma odnose se i na planirano članstvo u Globalnom savjetu za održivi turizam (GSTC) u vrijednosti od **3.100,00 eura** i sredstva će biti obezbijedena iz Budžeta Crne Gore.

- Ispunjavanje ciljeva i rešavanje prepoznatih problema, bili su osnov za utvrđivanje Strategije razvoja turizma Crne Gore, dok će implementacija aktivnosti definisanih Akcionim planom ubrzati, ne samo turistički već ukupni privredni razvoj države.
- Usvajanjem propisa predviđeno je donošenje zakonskih i podzakonskih akata iz kojih neće prosteći finansijske obaveze.
- Implementacijom propisa ostvariće se prihod za budžet Crne Gore.
- Što se tiče metodologije koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda, prilikom

definisanja troškova koje prate aktivnosti u akcionom planu koje se finansiraju iz budžeta koristila su se iskustva i primjeri dobre prakse iz prethodnog perioda.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

- Strategija je izrađena od strane Ministarstva ekonomskog razvoja u saradnji sa članovima Radne grupe koju su, pored ostalih, činili i predstavnici ministarstva: finansija i socijalnog staranja, kapitalnih investicija, unutrašnjih poslova, Podrška u pripremi Strategije data je i od strane UNWTO/EBRD konsultantskog tima, UNDP konsultanta i predstavnika Svjetske banke. Nacrt dokumenta je poslat na davanje mišljenja: Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore i drugim relevantnim institucijama. Ministarstvo ekonomskog razvoja sprovelo je i Javnu raspravu na Nacrt strategije u periodu od 26. novembra do 15. decembra 2021. godine. Tekstu Nacrta moglo se pristupiti preko internet stranice Ministarstva ekonomskog razvoja i portala e-uprave. Tokom javne rasprave o Nacrtu strategije razvoja turizma u Crnoj Gori 2022 -2025. godine s Akcionim planom, Ministarstvu ekonomskog razvoja dostavljeni su komentari, mišljenja, primjedbe i sugestije u pisanoj i elektronskoj formi od strane zainteresovanih subjekata. Održane su tri javne tribine za južni, centralni i sjeverni region. U sklopu javne rasprave, tribuna za južni region održana je u opštini Budva; javna tribina za sjeverni region održana je u sali Centra za kulturu opštine Kolašin, dok je javna tribina za centralni region održana je u prostorijama Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. Sve prihvaćene sugestije i komentari implementirane su u dokument.
- Nacrt strategije bio je predmet rada i dvije fokus grupe – koje su činili predstavnici turističke privrede i lokalnih turističkih organizacija.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

- Neophodno je planirati sredstva iz IPA i ostalih donatorskih izvora u predviđenim rokovima.
- Aktivnosti za sprovođenje Strategije date su u Akcionom planu za period od januara do decembra 2022. godine, kao i okvirni Akcioni plan za period 2023-2025. godine.
- Ministarstvo ekonomskog razvoja odgovorno je za monitoring i evaluaciju sprovođenja programa. Predviđena je izrada Izvještaja o realizaciji mjera iz Akcionog plana koji će usvajati Vlada Crne Gore. U sklopu monitoringa, neophodni podaci biće prikupljeni od strane svih relevantnih institucija i organa, koji su navedeni u Akcionom planu kao nosioci aktivnosti i njihovi partneri. Ministarstvo ekonomskog razvoja priprema godišnji izvještaj o realizaciji aktivnosti predviđenih Akcionim planom i dostavlja ga na mišljenje Generalnom sekretarijatu Vlade.

Podgorica, 09.02.2022. godine

MINISTAR

Mr. Jakov Mijatović